

60 ปีแห่งพระราชพิธีบรมราชาภิเษก และราชาภิเษกสมรส

ทศพนธ์ นรทัศน์

hs4hnl@ictforall.org

บทนำ

พุทธศักราช 2553 เป็นปีแห่งความปลื้มปีติยินดีของปวงชนชาวไทย เนื่องในโอกาสครบรอบ 60 ปีแห่งพระราชพิธีบรมราชาภิเษกและราชาภิเษกสมรสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ตลอดระยะเวลาอันยาวนานมากกว่า 6 ทศวรรษ ที่ทั้งสองพระองค์ทรงมุ่งมั่นประกอบพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนชาวสยาม สมดังพระปฐมบรมราชโองการที่ได้พระราชทานไว้ในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อ 60 ปีล่วงมาแล้วโดยแท้จริง นับเป็น 60 ปี ที่ผ่านไปอย่างรวดเร็วเหลือเกิน แต่นับเป็นโอกาสอันดีที่ปวงชนชาวไทย จะได้ร่วมน้อมระลึกถึงพระเมตตาคุณและพระมหากรุณาธิคุณของล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ผ่านทางบทความนี้

60 ปีบรมราชาภิเษก

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก ในรัชกาลที่ 9 เป็นพระราชพิธีบรมราชาภิเษก “สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช” เป็น “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร” ระหว่างวันที่ 4-8 พฤษภาคม 2493 ดังนั้นในปี พุทธศักราช 2553 จึงเป็นปีที่ 60 แห่งพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

การพระราชพิธีบรมราชาภิเษก มีขึ้นในวันที่ 5 พฤษภาคม 2493 (วิกิพีเดีย,2552) โดยมีบันทึก เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ไว้ ดังนี้

เวลา 11.20 น. สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จฯ ในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ทรงรับการสรง พระมูรธาภิเษกจากสหัชชารา พระสงฆ์ในมณฑลพระราชพิธีเจริญชัยมงคลคาถา ชาวพนักงานประโคม สังข์ แตร มโหระทึก และเครื่องดุริยางค์ ทหารกองเกียรติยศ ถวายความเคารพ แตรวงบรรเลง เพลงสรรเสริญพระบารมี ทหารปืนใหญ่ ยิงสลุตเฉลิมพระเกียรติ 21 นัด

จากนั้นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จฯ สู่พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ประทับพระที่นั่งอัฐทิศอุทุมพร ราชอาสน์ภายใต้พระบรมมหาเศวตฉัตร แปรพระพักตร์สู่ทิศบูรพาเป็นปฐม เพื่อทรงรับน้ำอภิเษก จากสมาชิกรัฐสภา เมื่อทรงผันพระองค์ เวียนมาสู่ทิศบูรพาอีกครั้งแล้ว เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศร (จิตร ณ สงขลา) ประธานวุฒิสภา กราบบังคมทูลถวายชัยมงคล ด้วยภาษามคธ นายเพียร ราชธรรมนิเทศ ประธานสภาผู้แทนราษฎร กราบบังคมทูลเป็นภาษาไทย

เสร็จแล้วพระราชครูวามเทพมูณี (สวาสดี พรหมมณกุล) ทำหน้าที่พระมหाराชครู กราบบังคมทูล ถวายชัยมงคล ด้วยภาษามคธ และภาษาไทยแล้ว น้อมเกล้าฯ ถวาย พระนพปฎลมหาเศวตฉัตร ขณะนี้ ชาวพนักงาน ประโคมสังข์ แตร เครื่องดุริยางค์

จากนั้นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จฯ ประทับ ณ พระที่นั่งภัทรบิฐ ภายใต้ พระนพปฎลมหาเศวตฉัตร พระราชครูวามเทพมูณี ร่ายเวทย์ สรรเสริญศิวาลัยไกรลาสจบแล้ว กราบบังคมทูลถวาย เครื่องราชกกุธภัณฑ์ เป็นภาษามคธ แล้วทูลเกล้าฯ ถวาย พระสุพรรณบัฏ จารึกพระปรมาภิไธย “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร” เครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์ เครื่องบรมขัตติยราชวราภรณ์ เครื่องราชูปโภค และพระแสงศาสตราวุธ ขณะนั้นพระสงฆ์ เจริญชัยมงคลคาถา ชาวพนักงาน ประโคมสังข์ แตรฯ กองทหารถวายความเคารพ แตรวงบรรเลง เพลงสรรเสริญพระบารมี ทหารยิงปืนกองแก้วจินดา ตามกำลัง วันศุกร์ 21นัด ทหารบก ทหารเรือ ยิงปืนใหญ่เฉลิมพระเกียรติฝ่ายละ 101 นัด พระสงฆ์ทูล พระราชอาณาจักร ย่าระฆังถวายชัยมงคล

เมื่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงรับเครื่องราชกกุธภัณฑ์แล้ว พระราชครูวามเทพมูณีกราบบังคม ทูลถวายชัยมงคลด้วยภาษามคธและภาษาไทย จากนั้นจึงมีพระปฐมบรมราชโองการ พระราชทาน อารักขาแก่พสกนิกรชาวไทยทั้งหลายว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่ง มหาชนชาวสยาม”

พระราชครูวามเทพมุนี รับสนองพระปฐมบรมราชโองการ แล้วทรงหลังทักษิณทก ตั้งพระราชสัตยาธิษฐานจะทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ปกครองราชอาณาจักรไทยโดยทศพิธราชธรรมจรรยา ดังพระปฐมบรมราชโองการ ที่พระราชทานไว้ ทุกประการ

ต่อมาเวลา 14.00 น. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินออกมหาสมาคม ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย มไหยศุรายพิมาน โดยมี คณะองคมนตรี คณะรัฐมนตรี คณะทูตานุทูต สมาชิกรัฐสภา ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายชัยมงคล ทรงมีพระราชดำรัสต่อมหาสมาคม ความตอนหนึ่งว่า “ข้าพเจ้าขอขอบใจที่มอบราชสมบัติให้ ข้าพเจ้าจะทำทุกอย่างเพื่อประเทศชาติ และเพื่อความผาสุกของประชาชนอย่างเต็มความสามารถ ขอให้ท่านจงช่วยร่วมกันทำดังกล่าว” จากนั้นกำลังจะทรงพระดำเนินออกจากมหาสมาคมนั้น ครั้นแล้วก็ทรงหันกลับมาใหม่ แล้วตรัสอย่างหนักแน่นว่า “และด้วยใจสุจริต”

จากนั้นเวลา 14.40 น. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงเป็นองค์ประธานในพระราชพิธีสถาปนาเฉลิมพระเกียรติยศ สมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ พระอัครมเหสี ให้ทรงดำรงฐานันดรศักดิ์เป็น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี เสด็จออกสีหบัญชร พระราชทานพระบรมราชวโรกาส ให้พสกนิกรเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท พระยารามราชภักดี ปลัดกระทรวงมหาดไทย กราบบังคมทูลถวายชัยมงคล ในนามพสกนิกรชาวไทยทั่วราชอาณาจักร เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม พุทธศักราช 2493

60 ปีราชาภิเษกสมรส

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประกอบพิธีหมั้นหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2492 ณ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ หลังจากนั้น รัฐบาลได้แจ้งให้ประชาชนชาวไทยทราบว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะเสด็จนิวัติประเทศไทยพร้อมด้วยพระคู่หมั้นในวันที่ 24 มีนาคม 2493

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกำหนดให้วันที่ 28 เมษายน 2493 เป็นวันประกอบพระราชพิธีราชาภิเษกสมรส ณ วังสระปทุม อันเป็นที่ประทับของสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า เมื่อใกล้ถึงเวลาพระฤกษ์ เวลา 09.30 น. หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร ทรงนำหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ไปยังวังสระปทุม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธย และหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ ลงนามในสมุดทะเบียนสมรส ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ราชสักรี 2 คน คือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี และพลเอกมังกร พรหมโยธี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ร่วมลงนามด้วย นับเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์ที่แรกแห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ที่ทรงจดทะเบียนสมรสตามกฎหมาย

เมื่อสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า เสด็จออก ณ ชั้น 2 ของพระตำหนักแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ฯ ทูลเกล้าฯ ถวายดอกไม้ธูปเทียนเครื่องราชสักการะ สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าประทานน้ำพระพุทธรูป เทพนม แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระราชทานน้ำพระพุทธรูป เทพนมให้แก่หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ ตามโบราณราชประเพณี พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการ และบุคคลที่ได้รับเชิญมาร่วมในพระราชพิธี ทูลเกล้าฯ ถวายของขวัญ ในโอกาสนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานของที่ระลึกเป็นหีบบุหรีเงินขนาดเล็ก ประดับอักษรพระนามาภิไธยย่อ “ภ.อ.” และ “ส.ก.”

ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อาลักษณ์อ่านประกาศสถาปนาหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ พระอัคมเหสี เป็นสมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์มหาจักรีบรมราชวงศ์ แก่สมเด็จพระราชินีในสุภุมงคลโอกาสนี้ด้วย เมื่อเวลา 16.00 น. ของวันเดียวกันนี้ ทั้งสองพระองค์ได้เสด็จออกมหาสมาคม ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในพระบรมมหาราชวัง พระราชทานพระราชวโรกาสให้พระบรมวงศานุวงศ์ เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคลแล้วเสด็จออก ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยให้คณะองคมนตรี คณะรัฐมนตรี สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการและคณะทูตานุทูต เฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล

ในวันรุ่งขึ้น คือวันที่ 29 เมษายน 2493 ทั้งสองพระองค์เสด็จแปรพระราชฐานโดยรถไฟพระที่นั่งไปประทับ ณ วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นเวลา 5 วัน

คู่ฟ้าสองพระบารมี

ตลอดระยะเวลากว่า 6 ทศวรรษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงอุทิศพระอุตสาหะทั้งมวลในการทรงงานเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและความ เป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน ทรงพระราชปรีชาชาญริ้วกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการ ดำรงตนและการพัฒนาอย่างยั่งยืน กล่าวคือ การยึดความพอดี พอเพียง พอควร เป็นที่ตั้ง อย่าทำอะไร

ให้สิ้นเกินพอดี เศรษฐกิจพอเพียง อธิบายอย่างง่ายที่สุดก็คือ ถ้ากินมากก็จุก ไม่กินหรือกินน้อยก็หิวโหยทำอะไรให้พอดี แต่ต้องทำอย่างเต็มศักยภาพที่แต่ละคนมีอยู่ เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์

ทรงนำไทยสู่สากล ความปรากฏชัดเจนนในพระราชกรณียกิจการเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศระหว่างปี พ.ศ. 2502 ถึง 2510 ของทั้งสองพระองค์ ทั้งในทวีปเอเชีย ยุโรปและอเมริกาเหนือรวม 27 ประเทศเพื่อเป็นการเจริญพระราชไมตรีกับบรรดามิตรประเทศเหล่านั้นและเพื่อนำความปรารถนาดีของชาวไทยไปมอบให้กับประชาชนชาวต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคราวเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอื่นๆ ในทวีปยุโรป รวมทั้งสิ้น 14 ประเทศ เริ่มต้นตั้งแต่วันที่ 14 มิถุนายน 2503 และเสด็จนิวัตประเทศไทยเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2504 รวมเวลาที่เสด็จเยือนต่างประเทศประมาณหกเดือนเศษ นับเป็นพระราชกรณียกิจพิเศษครั้งสำคัญ อันแสดงถึงการที่ทรงมีสายพระเนตรอันยาวไกลในการวางรากฐานเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศต่างๆ เพื่อยกระดับประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับของนานาอารยประเทศ ตลอดระยะเวลาที่หกเดือนที่ได้เสด็จ เยือนแต่ละประเทศนั้น ได้มีพระราชปฏิสันถารกับผู้นำประเทศต่างๆ อย่างดีเยี่ยม แม้บางครั้งจะทรงพระประชวรบ้าง แต่ก็มิได้ทรงเลื่อนหมายกำหนดการใดๆ เลย (ประกาศ วัชรภรณ์, คำนำ) นับเป็นพระราชภาระในฐานะประมุขของประเทศที่เหน็ดเหนื่อยและหนักยิ่ง

หลังจากการเสด็จพระราชดำเนินเยือนแคนาดา ระหว่างวันที่ 21-24 มิถุนายน 2510 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศอีก ด้วยพระราชภารกิจภายในประเทศ หากประมุขหรือรัฐบาลของประเทศใดกราบบังคมทูลเชิญให้เสด็จฯ ไปเยือนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระราชโอรสหรือพระราชธิดา เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ トラบจนกระทั่งวันที่ 8-9 มีนาคม 2537 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งนับเป็นการเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศอีกครั้ง หลังจากว่างเว้นมากกว่า 30 ปี (รอยพระยุคลบาทต่างแดน, 2550:124) พันเอก ดร.ถนัด คอมันตร์ อธิบดีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในยุคแห่งการเสด็จฯ เยือนต่างประเทศ ได้กล่าวถึงผลสืบเนื่องจากการเสด็จฯ เยือนต่างประเทศของพระองค์ท่าน ความตอนหนึ่งว่า “...ผลสืบเนื่องมาจากการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ท่านเสด็จฯ เยือนยุโรปและอเมริกา ได้รับการต้อนรับอย่างเต็มใจเป็นกันเอง ทำให้การเจรจาจัดตั้งประชาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น แทบจะทุกประเทศที่กระทรวงการต่างประเทศเจรจานั้น ได้รับการต้อนรับอย่างเป็นกันเอง อย่างเหมาะสม...พูดกันอย่างตรงไปตรงมา สมัยนั้นประเทศไทยยังไม่เจริญก้าวหน้าเหมือนทุกวันนี้” ความสัมพันธ์ที่เรามีอยู่กับหลายประเทศอยู่ในลักษณะที่เราเป็น ‘ผู้รับความช่วยเหลือ’ เสียด้วยซ้ำ แต่ด้วยพระราชจริยวัตรและพระราชอัจฉริยภาพพระหว่างการเสด็จฯ เยือนต่างประเทศที่สง่างามองอาจน่ายำเกรง และสมสมัยเป็นสากล ก็ทำให้ภาพลักษณ์ของประเทศไทย

ในยุคที่ทั่วโลกกำลังจัดระเบียบโลกใหม่ ไม่ได้มีความด้อยไปกว่าชาติใดๆ ในประชาคมโลก คนไทยต้องระลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณในข้อนี้..." (รอยพระยุคลบาทต่างแดน, อ้างแล้ว:108-109)

วันที่ 8 เมษายน 2537 เสด็จพระราชดำเนินไปทรง เปิดสะพานข้ามแม่น้ำโขง หนองคาย - เวียงจันทน์ (สะพานมิตรภาพ) พร้อมด้วย ฯพณฯ นายหนุฮัก พูม สะหวัน ประธานประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว และภริยา สะพานมิตรภาพนี้ทอดข้าม จากฝั่งไทยบริเวณหาดจอมมณี บ้านจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ไปยังฝั่งลาว บริเวณท่านาแล้ง บ้านม่วง เมืองหาดทรายฟอง แขวงเวียงจันทน์
ที่มา: สำนักราชเลขาธิการ (2553)

นับแต่วันนั้นมาพระองค์ท่านก็ทรงทุ่มเทพระอุตสาหะทั้งมวลเพื่อการพัฒนาประเทศไทยและคุณภาพชีวิตของคนไทยให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแจ่มใสอารยะประเทศ โดยเสด็จฯ ไปทั่วทุกหนแห่งบนผืนแผ่นดินไทย ทรงสถิตเป็นขวัญของแผ่นดินโดยแท้จริง ดังที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงตรัสกับผู้นำต่างประเทศของประเทศไทยหนึ่งในคราวที่พระองค์ท่านเสด็จฯ เยือนประเทศนั้นซึ่งผู้เขียนก็จำไม่ได้เสียแล้วว่าเป็นประเทศใด จำได้แต่เพียงใจความลางๆ ว่า เหตุที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีทรงเสด็จพระราชดำเนินต่างประเทศนั้น เนื่องด้วยคนไทยจะรู้สึกไม่สบายใจที่ต้องห่างไกลพระองค์ท่าน ซึ่งผู้เขียนและหลายท่านก็เข้าใจความรู้สึกนี้จากใจจริงได้โดยไม่ต้องมีคำอธิบายใดๆ คนไทยมีความสุขทุกครั้งที่ได้เฝ้ารับเสด็จ หรือแม้กระทั่งได้รับชมภาพข่าวพระราชกรณียกิจของพระองค์ท่านทางโทรทัศน์

ความทุ่มเทแห่งการทรงงานและน้ำพระราชหฤทัยที่จะแก้ไขปัญหาให้อาณาประชาราษฎร์ปรากฏชัดในหนังสือ “คู่ฟ้าสองพระบารมี” ซึ่งจัดทำโดยโครงการคิดอย่างยั่งยืน ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของ กอ.รมน. หนังสือที่จะทำให้ทุกคนตระหนักว่าไม่มีพื้นที่ใดบนผืนแผ่นดินนี้ ที่ทั้งสองพระองค์ไม่เคยเสด็จฯ ไปเพื่อสร้าง “ความร่มเย็นเป็นสุข” ให้บังเกิดกับพสกนิกรชาวไทยทั้งมวล... เป็น 60 ปีแห่งการทุ่มเทพระวรกายของทั้งสองพระองค์ในการขจัดทุกข์บำรุงสุขให้กับประชาชนทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ...คนไทยต้องไม่ลืมว่า...นับตั้งแต่เดือนกันยายน 2498 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตั้งพระปณิธานว่าจะเสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎรในต่างจังหวัดให้ทั่วประเทศ โดยเริ่มที่ภาคกลาง แล้วเสด็จฯ ยังภาคอื่นๆ จนครบ ได้แก่ ภาคอีสาน (ปี 2498) ภาคเหนือ (ปี 2501) ภาคใต้ (ปี 2502) ถือเป็น การเสด็จฯ ทรงเยี่ยมราษฎรเป็นครั้งแรกในรัชสมัย...และยังมีครั้งต่อ ๆ ไปอีกนับไม่ถ้วน จึงไม่แปลกที่บางคนกล่าวไว้ว่า ระยะเวลาที่ทั้งสองพระองค์เสด็จฯ เยี่ยมราษฎรนั้น หากนับรวมกันจะพบว่าไกลกว่าระยะทางจากโลกถึงดวงจันทร์เสียอีก... (คู่ฟ้าสองพระบารมี, 2553:16)

เอื้อเฟื้อภาพพระบรมฉายาลักษณ์โดยกรมการพัฒนาชุมชน

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา กล่าวว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีความมุ่งมั่นและความขยันหมั่นเพียร ในการทรงงานต่อจนเสร็จแม้จะตีกี๋ตีนเพียงใด ดังความตอนหนึ่งในหนังสือหลักกรรม หลักทำตามรอยพระยุคลบาท ว่า “...วันนั้นเสร็จงานห้าทุ่ม (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว) เสด็จฯ ไปแล้วเราก็เข้าค่าย ไปนอนอยู่ในค่ายมฤคทายวัน นอนอยู่ที่ปรากฏว่าตี 2 ทรงวิฑูเรียกมาให้ไปเข้าเฝ้า เราเหนื่อยมาตั้งแต่บ่าย 4 โมงเย็นจนกระทั่งถึง 5 ทุ่ม ตี 2 ทรงเรียกไปขอแผนที่ ขอข้อมูลเพิ่มเติม ในขณะที่เรากลับไปสลบไสล ทรงกลับไปทรงงานต่อ ...เรื่องเช่นนี้ไม่ใช่ปรากฏขึ้นหนสองหน แต่ปรากฏขึ้นอยู่ตลอดเวลา トラบไตที่งานไม่เสร็จ ‘พระเจ้าอยู่หัวเวลาทำอะไร ทรงมุ่งมั่นมาก เรื่องความขยันไม่ต้องพูด ทรงงานไม่มีวัน

เสาร์ วันอาทิตย์ไม่มีเวลากลางวัน กลางคืน...” ส่วนสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็ได้โดยเสด็จพระราชดำเนิรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปทุกหนแห่ง แม้จะเป็นถิ่นทุรกันดารและอันตรายเพียงใด ทรงเอาพระราชหฤทัยใส่ในการแบ่งเบาพระราชภาระน้อยใหญ่หนานับการ ดังที่ พลเอกณพล บุญทับ รองสมุหราชองครักษ์ ข้าราชการบริพารที่รับใช้เบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ได้รับมอบหมายให้ไปติดตามสถานการณ์ชายแดนภาคใต้ ได้เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับโครงการต่างๆ ที่สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงดำเนินการใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไว้ในหนังสือพระราชินีของเราเรื่องเล่าจากแผ่นดินใต้ ความตอนหนึ่งว่า “...พระองค์ท่านทรงยอมทำทุกอย่าง เหน็ดเหนื่อยพระวรกายเพื่อคนในชาติ ซึ่งเหมือนกับลูกของพระองค์ท่าน ไม่ว่าเดือดร้อนมีปัญหอะไร เช่น โครงการปะการังเทียม อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี ชาวบ้านร้องไห้ว่าทำมาหากินไม่ได้ เคยทำประมงอยู่ชายฝั่ง ตอนนี้ปลาไม่มี จากนั้นตี 3 พระองค์ท่านทรงเรียกประชุม 2 ชั่วโมงกว่าว่าจะแก้ปัญหากันอย่าง...” แอมสิน รัตนพันธุ์ (2549:122-123) กล่าวว่า “...สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงโปรดติดตามข่าวความเดือดร้อน การตกทุกข์ได้ยากของพสกนิกรเพื่อหาทางช่วยเหลือขจัดปัดเป่า ...ทรงสนพระทัยอ่านข่าวสารบ้านเมือง เรื่องเศรษฐกิจ และการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม...”

เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2528 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ไปยังบ้านตามุง หมู่ที่ 4 ตำบลเชิงคีรี อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส เพื่อทรงพิจารณาพื้นที่ 5,000 ไร่ สร้างอ่างเก็บน้ำในเขต 3 ตำบล คือ เชิงคีรี มะยูง และรือเสาะ หนทางที่จะเข้าไปสู่ที่หมายเป็ยกขึ้น เป็นป่าและสวนยาง มีทั้งทากและปลิงชุกชุม ท่ามกลางสายฝนที่ตกหนัก ปรากฏว่าทั้งสองพระองค์ทรงถูกทากหลายตัวเกาะกินพระโลหิตเช่นเดียวกับผู้ติดตามที่ถูกทากกัดเลือดสาตไปตามกัน จนต้องหยุดรถยนต์พระที่นั่งขณะเสด็จพระราชดำเนินกลับบนถนนที่มีดมิดเป็นเวลาหลายนาที่ เพราะรู้สึกพระองค์ว่ามีทากหลงเหลือ กัดติดพระวรกายอยู่อีกหลายตัว และรับสั่งให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ช่วยจับทากจากพระวรกายทิ้งออกจากรถยนต์พระที่นั่ง...” แอมสิน รัตนพันธุ์ (อ้างแล้ว :181-182) พระเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิบัติตนเช่นเดียวกับประชาชน ดังที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เล่าไว้ว่า “...เมื่อครั้งทรงครองราชย์ใหม่ๆ เสด็จประพาสใหญ่เมืองแพร่ มีการจัดสร้างปะรำให้ประชาชนเข้าเฝ้าฯ ปรากฏว่าฝนเกิดตกอย่างหนัก เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จเยี่ยมประชาชนและต้องทรงพระราชดำเนินจากปะรำหนึ่งไปยังอีกปะรำหนึ่ง ห่างออกไปประมาณ 100 เมตร ราชองครักษ์ ได้นำฉลองพระองค์กันฝนมาทูลเกล้าฯ ถวายในหลวงมีรับสั่งว่า ‘คนอื่นเปียกได้ เรายังเปียกได้’...” แอมสิน รัตนพันธุ์ (อ้างแล้ว:136) พระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถนั้น ทรงเคียงข้างประชาชนของพระองค์ท่านเสมอมา มิได้ทรงปฏิบัติพระองค์ให้สูงส่ง หรือแสดงพระองค์ว่าทรงเป็นคนละชั้นชั้นกับประชาชนเลย หากแต่ทรงปฏิบัติพระองค์ในฐานะประมุขของประเทศตามระบอบการปกครองประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขแบบรัฐสภา

พระองค์ท่านทรงอุทิศพระอุตสาหะทั้งมวลเพื่อการพัฒนาประเทศและคุณภาพชีวิตของชนชาวไทย ทรงเป็นกันเองกับพสกนิกร บ่อยครั้งที่จะพบเห็นภาพที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระ

พระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมพสกนิกรแล้วพระองค์ท่านทรงนั่งพับเพียบกับพื้นในระดับเดียวกับประชาชน แม้ว่าพื้นตรงนั้นจะเป็นพื้นดินลูกรัง ดินโคลนเปียกและ หรือแตรร้อนเปรี้ยง และไม่ทรงรังเกียจของถวายของชาวบ้านแบบตามมีตามเกิดเลย จึงนับได้ว่าพระองค์ท่านทรงประทับเคียงข้างราษฎรเสมอมาตราบนานเท่าปัจจุบัน

หากจะถามว่าอะไรที่ทำให้พระมหากษัตริย์ของไทยมีความแตกต่างจากพระมหากษัตริย์ในหลายประเทศ? เหตุใดจึงแทบไม่มีช่องว่างระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับประชาชน? คำตอบก็คือ **ทศพิธราชธรรม** อันเป็นจริยวัตร 10 ประการที่พระมหากษัตริย์เจ้า ทรงประพฤติเป็นหลักธรรม ประจำพระองค์ ในอันที่จะให้มีความเป็นไปโดยธรรมและยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่อาณาประชาราษฎร์ จนเกิดความชื่นชมยินดีนั่นเอง

ห้อมใจถวายพระพรชัยมงคล

พระมหากษัตริย์คุณแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่อัญเชิญมากล่าวถึงเพื่อเป็นเครื่องระลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณข้างต้นอาจเป็นเพียงหนึ่งในล้านที่แสดงให้เห็นเป็นประจักษ์แล้วว่าทั้งสองพระองค์ทรงประทับอยู่ในหัวใจคนไทยทั้งมวล ดังที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เคยกล่าวไว้ว่า “...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวราชกาลนี้ ทรงครองหัวใจคน” แม้ในวันนี้พระองค์ท่านจะทรงมีพระชนมายุมากแล้ว และไม่อาจเสด็จพระราชดำเนินออกเยี่ยมเยียนประชาชนได้แจกเช่นในอดีตที่ผ่านมา หากแต่พระองค์ท่านก็มีเคยที่จะหยุดทรงงาน เพราะปัญหาต่างๆ ของอาณาประชาราษฎร์และของประเทศยังคงมีอยู่ในทุกๆ วัน

บารมีพระมากพัน	รำพัน
พระพิทักษ์ยุติธรรม	ท่องแท้
บริสุทธ์ดุจดวงตะวัน	ส่องโลก ไสรัء
ทวยราษฎร์รักบาทแม่	ยิ่งด้วยบิตูรงค์

(โคลงสี่สุภาพของพระพุทธเจ้าหลวงมหाराช)

จึงสมควรที่ชาวไทยทุกหมู่เหล่า จะได้ช่วยกันนำพาประเทศชาติให้เดินหน้าต่อไป ให้เป็นที่เบาพระราชหฤทัยของพระองค์ท่านที่ทรงวางรากฐานของสังคมไทยให้มีความเจริญรุ่งเรือง ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข หากชาวไทยทุกคนต่างปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มีจิตสาธารณะที่คำนึงประโยชน์ของชาติก่อนประโยชน์ส่วนตน ดำรงชีวิตด้วยความพอเพียงตามหลักคำสอนที่พระองค์ได้ทรงปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่างแล้วนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระผู้ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจและความรักของชนชาวไทย ก็จะมีทรงมีความสุขพระราชหฤทัยที่ได้เห็นประเทศชาติก้าวหน้าต่อไปอย่างมั่นคง...ขอจงทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน พระพลานามัยสมบูรณ์แข็งแรง กอปรด้วยพระเกษมสำราญ พระเกียรติคุณแผ่ไพศาลขจรขยายทั่วทิศานุทิศ หมู่ปัจเจกมิตรที่หวังประทุษร้ายต่อพระบรมเดชานุภาพ จงพ่ายแพ้แก่ทศพิธราชธรรม จรรยา และพระราชสัมมาปฏิบัติที่ทรงบำเพ็ญมา.

อ้างอิง

- กรุงเทพมหานครและคณะ. (2550). ตามรอยเบื้องพระยุคลบาท ด้วยทศพิธราชธรรมและหลักการทรงงาน. กรุงเทพฯ : มปท.
- คณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี. (2539). เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้านการสื่อสาร. กรุงเทพฯ : กรมไปรษณีย์โทรเลข.
- คูฟ้าสองพระบารมี. (2553). หนังสือพิมพ์พิมพ์มติชนฉบับพิเศษ ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ 26 มีนาคม – 6 เมษายน 2553 ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.
- แถมสิน รัตนพันธุ์. (2549). ไกลเบื้อง พระยุคลบาทกับ 'ลัดดา ชูชิบ'. พิมพ์ครั้งที่ 25. กรุงเทพฯ : ร่วมด้วยช่วยกัน.
- ประกาศ วัชรภรณ์. (2550). เสด็จ เยือน 14 ประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : อมรินทร์.
- รอยพระยุคลบาทต่างแดน. (2550). บันทึก "โลก 360 องศา" ชุด รอยพระยุคลบาทต่างแดน. กรุงเทพฯ : แพลตินั่ม ครีเอชั่น.
- วิกิพีเดีย. (2551). พระราชพิธีราชาภิเษกสมรสในรัชกาลที่ 9. <http://th.wikipedia.org/wiki/พระราชพิธีราชาภิเษกสมรสในรัชกาลที่ 9/>. ค้นคืนเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2553.
- _____. (2552). พระราชพิธีบรมราชาภิเษก ในรัชกาลที่ 9. <http://th.wikipedia.org/wiki/พระราชพิธีบรมราชาภิเษก ในรัชกาลที่ 9/>. ค้นคืนเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2553.
- สำนักพระราชพิธีการ. 2553. เสด็จพระราชดำเนินไปทรง เปิดสะพานข้ามแม่น้ำโขง หนองคาย - เวียงจันทน์ (สะพานมิตรภาพ). http://www.ohmpps.go.th/searchresult.php?quick_word=BN-BR&quick_type=photo&AC_quick_text=%CA%D0%BE%D2%B9%C1%D4%B5%C3%C0%D2%BE&quick_text=%CA%D0%BE%D2%B9%C1%D4%B5%C3%C0%D2%BE%E4%B7%C2-%C5%D2%C7&imageField.x=32&imageField.y=10/. ค้นคืนเมื่อวันที่ 19 เมษายน 2553.